

Rezumat în limba română

După susținerea tezei de doctorat - *Cioran ou l'ironie comme stratégie du refus... de Dieu*, la Universitatea Paris VII, în 1997, am continuat, pînă în 2004, studiul scriitorilor francezi de origine română și al conceptului de ironie.

De la primul volum publicat, *Eugène Ionesco ou l'agonie de la signifiante* (Iași, Editura Fundației Axis, 2002), s-a conturat miezul principalelor mele interese didactice și de cercetare, anume pentru „vocile” literaturii franceze contemporane, voci aparte, exprimând cel puțin două culturi simultan, între care Ionesco și, ulterior, Cioran au ocupat un loc privilegiat în acești ani. Textul despre Ionesco nu se situează sub semnul absurdului, deși valorifică această dimensiune, ci sub cel al ambiguității și duplicității ironice, această viziune inedită conducîndu-mă ulterior spre dezvoltarea unor abordări originale, în perspectivă transdisciplinară și cuantică, a unor noțiuni și poncife literare, deschizînd noi piste de lectură și interpretare.

Volumul *Le Dieu paradoxal de Cioran* (Paris, Rocher, 2003, apărut și în versiune română cu titlul *Cioran sau rugăciunea interzisă*, Iași, Junimea, 2003) este o variantă editorială a tezei de doctorat (deci nu vom insista mai mult asupra acestei lucrări, deși este cea mai complexă și originală dintre cercetările cioraniene personale) și se axează pe relația privilegiată și chinuită a filosofului cu Dumnezeu. Lucrarea folosește resursele și metodele criticii literare, ale analizei filosofice și ale pragmaticii lingvistice pentru a interpreta, în cheia hermeneuticii ironiei și pe fundalul influențelor mistice, gnostice sau budiste, un parcurs intelectual și spiritual atipic, departe de imaginea de „ateu” sau „nihilist” prea ușor acreditată de exegeza cioraniană sau de cititorii superficiali.

Monografia *Cioran*, care ne-a fost solicitată de editura Oxus (2004), urmărește înțelegerea unui fenomen literar complex, a unui scriitor care și-a pus amprenta asupra secolului său, din perspectiva dublei sale apartenențe și formații, română și franceză, încercînd să distingă diversele influențe exercitate asupra unei gândiri originale și a unei forme de expresie paradoxale și rafinate. Studiu cronologic al vieții și operei cioraniene, volumul propune și o lectură tematică, o analiză stilistică,

precum și un comentariu al receptării critice a gânditorului în spațiul românesc și internațional.

Ambele volume consacrate lui Cioran au apărut la prestigioase edituri pariziene și s-au bucurat de o reală apreciere din partea criticii de specialitate și a publicului informat (după cum rezultă din numeroasele cronici și recenzii apărute mai cu seamă în presa franceză), suscitând și invitații la emisiuni culturale ale unor cunoscute posturi de televiziune și de radio din Paris, București sau Iași.

În sprijinul activității noastre didactice și profesionale, am elaborat și publicat, atât la edituri ieșene, cât și on-line, pentru studenții de la ID, o serie de studii și cursuri în domeniul culturii și civilizației franceze, al diplomației culturale (pe baza experienței acumulate ca director al Centrului cultural român din Paris) și îndeosebi al literaturii franceze contemporane. Volumele *Lecturi nomade. Pagini subiective despre literatura franceză... și nu numai*, *Lecturi sedentare* și *Lecturi infidele* (apărute la Editura Junimea, Iași, în 2006, 2010, 2014), se doresc a fi și texte de critică literară de sine stătătoare, dar și instrumente de lucru pentru studenți și cercetători, lor fiindu-le destinate cu precădere antologia de texte și orientările bibliografice de la sfârșitul primului volum. Printr-o serie de studii, articole, recenzii și interviuri, într-o abordare particulară, cumva nonconformistă, dar riguroasă și documentată, a peisajului literar francez contemporan, am încercat să distingem și să analizăm principalele direcții și tendințe, teme și recurențe din foarte bogata paletă narativă oferită de Hexagon. Între critica de autoritate și critica de întâmpinare, am propus și o selecție de repere, de nume de autori și opere de referință, venind astfel în sprijinul celor interesați de evoluția fenomenului literar francez.

Tot în ideea perfecționării profesionale, am desfășurat o bogată activitate de traducător din/în franceză și, nu în ultimul rând, am antrenat o serie de studenți masteranzi în traducerea unor texte importante din colecțiile „Românii din Paris” și „Ananta. Studii transdisciplinare”, publicate la editura Junimea din Iași. Unii dintre ei au reușit ulterior să obțină burse de traducător din partea Guvernului francez sau al Comisiei Europene în baza acestei activități. Același impact pozitiv, dinamic l-au avut și rubricile lunare permanente, consacrate actualității vieții literare franceze, care ne-au fost încredințate de revistele ieșene „Convorbiri literare” și „Însemnări ieșene”

și, punctual, de alte reviste naționale sau internaționale de literatură și cultură, precum și activitatea de redactor și director la editura Junimea.

În 2004, am pus bazele unui Centru de Studii transdisciplinare, care a organizat deja numeroase dezbateri, colocvii și conferințe pe teme de filosofia științei, artă, dialog între știință, literatură și religie, multe dintre acestea regasindu-se în studiile și cercetările noastre ulterioare. În anii din urmă ne-am apropiat tot mai mult de perspectivele inter-, pluri- și mai ales transdisciplinare, care se constituie oricum în direcții dominante de cercetare la nivel mondial, după ce s-a constatat că hiperspecializările conturate în toate domeniile în ultimele decenii fragmentaseră periculos cunoașterea și îi transformaseră pe specialiști într-un fel de autiști, incapabili de comunicare cu confrății lor și de o viziune generală asupra omului și destinului său. Cercetarea transdisciplinară, ca și cunoașterea *in vivo*, presupune corespondența între lumea externă (obiectul) și lumea internă (subiectul), înțelegerea unei noi abordări asupra lumii printr-un nou tip de inteligență care stabilește o punte de echilibru între mental, sentimente și corp și o nouă gândire care are la bază logica terțului inclus.

Am propus în esență o abordare a lui Ionesco și Cioran, extinzând-o ulterior la alți autori și multe alte aspecte ale fenomenului literar, în această perspectivă cuantică, ce ni se pare mai potrivită, și care susține că întreaga realitate este doar o veșnică oscilație între actualizare și potențializare, că trebuie suprimată această distincție rigidă și artificială între Subiect și Obiect, că trebuie renunțat la trimiterea privilegiată la exterioritatea lumii materiale și că singura modalitate posibilă de abordare a sensului realității este de a accepta o viziune - nu binară, cum o dorește logica clasică - ci ternară și multiplă, ideea de "niveluri de realitate" fiind indispensabilă percepției unui fenomen atât de complex.

În afara perspectivelor transdisciplinare în literatură, preocupările noastre cele mai noi și complexe se circumscriu problematicii identității în literaturile francofone și s-au concretizat în volumul și studiile rezultate în urma cercetării favorizate de cele două proiecte naționale la care am participat până acum: *Dynamique de l'identité dans la littérature francophone européenne* (dir. Liliana Foșalău, Iași,

Junimea, 2011), în calitate de membru, și *L'Espace identitaire dans la littérature francophone contemporaine*, ca director. Primul dintre ele a explorat trei zone ale francofoniei europene, anume România, Elveția și Belgia, sub semnul raporturilor dintre scriitură și un mod aparte de a fi în lume, determinat de realitatea geoculturală a expresiei franceze. În cel de al doilea, care se încheie anul viitor, ne-am propus aprofundarea teoretică și analitică a concluziilor celui dintâi, pentru a ajunge la configurații spațio-identitare în romanul francofon contemporan, la o nouă filosofie a spațiului, la tipologii spațiale din perspectivă geopoetică, la o relectură a spațiului în proza francofonă. Identificarea cu un anumit spațiu lingvistic, cu un anume spațiu pur și simplu, reprezintă ceea ce Freud numea o « fantasmă de încorporare », care, însă, nu ajunge niciodată la o fuziune totală. Identificarea este "un proces de articulare, o sutură, o supradeterminare" (Stuart Hall) - și nu o subsumare. Întotdeauna e "prea mult" sau "prea puțin"; e o supradeterminare, o lipsă, niciodată o totalitate. Ca toate celelalte practici semnificante, e și ea supusă "jocului" acelei *différence* (amânare, n.a.). În aceste interstiții ale excesului și / sau ablației se strecoară, în opinia noastră, specificitățile libertății creatoare a autorilor care și-au făcut din limba franceză un nou cămin, din rațiuni diverse.

Contribuția noastră cea mai originală constă în schițarea unei teorii a limbii franceze ca spațiu predilect al libertății creatoare. Strălucirea universală a francezei se manifestă, în esență, în două direcții divergente, două structuri ale imaginarului opuse, anume ceea ce am numit limba "îngustă", "gîtul" pîlniei, cea care e percepută ca fiind castratoare și dominatoare de către cei care o suportă, respectiv limba "evazată", cea care, dimpotrivă, permite unui prea-plin sufocat din varii motive să evadeze și să guste libertatea. Francezul nu este dezinvolt în propria limbă, pe care nu prea are dreptul s-o atingă, fiindcă a fost învățat să o respecte, să vegheze la eternitatea ei, la fel ca francofonul "îngust". În vreme ce francofonul "evazat" își permite toate îndrăznelile pe care propria-i limbă i le interzice adesea și descoperă, cu minunare, un spațiu fără legături fixe, o "rădăcină" zburătoare. De fapt, e vorba despre o veritabilă metamorfoză. Scriitorul alunecă din identitatea sa originară și își croiește o altă piele, plină de toate parfumurile pe care le poartă noua sa limbă de expresie, care de acum nu mai e nici cu totul aceeași, nici cu totul alta.

